

Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Postboks 8004 Dep
0030 OSLO

Deres referanse	Deres dato	Vår referanse	Vår dato
200601327-/-CGU	11.05.2007	200700199	20.08.2007

Høring – referansekatalog over anbefalte og obligatoriske IKT-standarder for offentlige virksomheter

DSS viser til ovennevnte høring med svarfrist 20.08.2007. DSS støtter FADs arbeid med IKT-standarder i offentlig sektor og har i vår tilbakemelding sett på definisjoner av dokumenter på web, utfordringer ved bruk av PDF ift universiell utforming samt økonomiske og administrative konsekvenser.

Hva er et dokument på web

Vi oppfatter at det er problematisk at begrepet *dokument for publisering av informasjon på internett* ikke defineres tydeligere. Slik vi oppfatter høringsnotatet er begrepet dokument ekvivalent til et format, mens internett som medium er kjennetegnet ved at et webdokument består av elementer med ulike formater som for eksempel lyd, bilde, levende bilder og tekst. Hypertekstformatet er også essensielt for å kunne koble dokumenter sammen. Vi ser det derfor som svært viktig at en referansekatalog for standarder definerer dokumentbegrepet for web, og at det defineres standarder for alle formater som kan inngå i et webdokument/på en webside.

Det er presisert i høringen at det ikke er vurdert faktorer knyttet til universell utforming. Vi ser det likevel som naturlig å uttrykke vår bekymring knyttet til eventuell anbefaling om PDF som standard for webpublisering.

DSS støtter oss bl.a. til anbefaling fra Sosial- og helsedirektoratet om innholdsproduksjon og anbefalte formater for web

http://www.shdir.no/publikasjoner/veiledere/tilgjengelige nettsteder_1_3_oversikt_og_innholdsproduksjon_49635.

PDF som obligatorisk format for web

Dersom det skal være obligatorisk å publisere PDF-versjoner av all offentlig informasjon på web, er det viktig at det presiseres tydelig at PDF er et tilleggsformat til HTML, ikke en erstatning for HTML. DSS mener at HTML skal være primærformat, med PDF som tilleggsformat.

PDF-er er ikke et format som er tilgjengelig for alle webbrukere.

Fra *Veileder Sosial- og helsedirektoratet*: "Det er to årsaker til at PDF ikke er tilgjengelig. Dels er det slik at brukeren må installere et spesielt program, plug-in, som har sitt eget kommandosett for å navigere og åpne dokumentet, og dels er det ofte problemer med innholdet. Innholdsproblemene kan ha flere årsaker. Avsender kan ha låst eller kryptert innholdet, noe som forhindrer bruk av kompenserende hjelpemidler. Dokumentet kan også ha blitt produsert ved at innholdet er skannet

Postadresse	Kontoradresse	Telefon*	Internett	Saksbehandler
Postboks 8129 Dep 0032 Oslo	Einar Gerhardsens plass 3 Org.nr.: 974 76 1424	22 24 90 90 Telefaks 22 24 27 43	www.dss.dep.no E-post postmottak@dss.dep.no	evmb Telefon: 22 24 46 98

inn. Dermed snakker vi i realiteten om et stort bilde. PDF gir dessuten ofte problemer med strukturen i innholdet, noe som innebærer at kan være meget vanskelig å navigere i dokumentet med en skjermleser."

Dersom PDF skal anbefales for webpublisering må det også stilles krav til PDF-ene.

Fra Veileder Sosial- og helsedirektoratet:

"Selv om PDF-filer ikke er fullt ut tilgjengelige, kan du gjøre en del for å forbedre dem. Leverandøren – Adobe – har gjort mye for å gjøre PDFfiler mer tilgjengelig for flere av de brukergruppene som er avhengig av kompensierende hjelpemidler, men det blir ikke like tilgjengelig som vanlig HTML."

Tabell over eksisterende forvaltningsstandarder:

Tabell over eksisterende forvaltningsstandarder bør også inneholde anbefalinger om alle formater som vil være aktuelle for publisering på web (tekst, bilder, levende bilder, lyd mm.) I tillegg bør standarder for HTML, CSS, WAI-krav mm. angis. Dersom PDF skal anbefales for webpublisering må det også stilles krav til PDF-ene.

PDF

Dersom PDF blir et obligatorisk format for publisering av dokumenter, er det helt nødvendig å spesifisere hvilke krav PDF-filen skal tilfredsstille når det gjelder:

- Versjon (1.4.....1.7)
- Tilrettelegging av fila for bruk av hjelpemidler (intern filstruktur, tagger mm)
- Sikkerhet
- Metadata (forfatter, navn emne etc)

Slike krav vil medføre at forutsetningen om at fila skal kunne genereres av gratis programvare ikke kan oppfylles, da det vil kreve egne programmer som ikke er Open Source. Listen på Wikipedia over Open Source programmer, som kan generere PDF er kort (1). Funksjonaliteten i dette er ikke kjent.

DSS benytter i dag Acrobat Professional til produksjon av de PDF-filer som legges på nettet. Kostnaden til programvare er derfor innarbeidet i budsjettene. Dersom det stilles bestemte krav til intern struktur og tagging i fila ut over det som i dag gjøres ved hjelp av Acrobat, vil det påløpe tilleggskostnader for å utvikle løsning og å gjennomføre kravene.

PDF og leverandøravhengighet

Det kommenteres i høringen at PDF velges fordi det er en åpen standard som vil bli vedlikeholdt av en ikke-kommersiell aktør.

Det forutsettes da at PDF-formatet vil bli ISO-standardisert, og at ISO skal overta videreutvikling og eie formatet, men inntil dette er avklart, vil valg av PDF bryte med prinsippet om leverandøruavhengighet.

Open Document Format (ODF)

DSS benytter i dag Word-filer med bestemte stiler for å forenkle parallellpublisering av regjeringens dokumenter til Stortinget og Norge offentlige utredninger. Tidligere ble også andre filformater støttet, men applikasjoner som genererte disse er ikke lenger i bruk i Regjeringskvartalet. Prinsippet er at underlaget til produksjon av de overnevnte publikasjonene skal genereres av saksbehandler selv i det verktøyet de benytter i sin daglige tekstbehandling. I dette verktøyet er det lagt inn maler med makroer som støtter produksjonen av mest mulig korrekte dokumenter.

En overgang til applikasjoner som benytter ODF, vil medføre at DSS/IFA/GRAF må endre på sitt system for å produsere dokumentene i trykt og elektronisk form. En slik endring vil omfatte:

- Utvikling og testing av system som er tilpasset filformatet ved input
- Maler for gitte applikasjoner som inneholder tilstrekkelig skrivestøtte (makroer mm)
- Endringer i forhold til inngåtte avtaler med leverandører
- Utvikling og testing av system for kvalitetssikring og publisering av elektroniske utgaver
- Endring av dokumentasjon
- Endring av kurs og veiledninger

Det vil påløpe kostnader for DSS til evt. ekstern hjelp ved slik utvikling enten fordi det må hentes inn nisjekompetanse, eller fordi det ikke er tilstrekkelig intern kapasitet grunnet andre viktigere prosjekter. Omfanget av slike kostnader er ikke anslått.

Tegnsett – UTF-8

DSS benytter i dag UTF-8 som standard tegnsett-koding i de applikasjoner som benyttes til parallellpublisering av regjeringens dokumenter til Stortinget og Norges offentlige utredninger. Problemstillinger rundt bruk av UTF-8 som format er knyttet til presentasjon av historiske dokumenter som også i dag er grunnlag for nye presentasjonsmuligheter. Fillageret som inneholder regjeringens dokumenter til Stortinget og Norge offentlige utredninger tilbake til 1997, inneholder ca 171 00 filer. Det vil være et betydelig arbeid å gjennomgå basen og legge til rette for maskinell oppdatering av tegnsett dersom dette er mulig. I motsatt fall vil arbeidet med å korrigere tegnsettet være manuell tvers igjennom og det vil påløpe større kostnader. Omfanget av kostnadene er ikke anslått.

Økonomisk og administrativ vurdering:

Innføring av PDF og ODF som obligatorisk format for web vil ha bl.a. følgende økonomiske og administrative konsekvenser:

- Nye rutiner for publisering på web som vil være mere arbeidskrevende (flere formater skal publiseres)
- Omfattende opplæring i produksjon og publisering av nye formater for alle webpublisere (publisering og produksjon av PDF-er vil innebære en omfattende konverterings- og publiseringsjobb som krever høy kompetanse på PDF).
- Lisenskostnader knyttet til program for konvertering og produksjon av PDF-er

Grov estimerte kostnader for DSS og departementsfellesskapet

- Nye rutiner for publisering på web i DSS og departementene:

Tidsbruk for DSS - etablering og oppfølging - 100 timer per år

Tidsbruk per departement per år 100 timer ekstra

- Omfattende opplæring i produksjon og publisering

Tidsbruk for DSS - etablering av kurs og gjennomføring ca 300 timer per år

Tidsbruk for departementene til opplæring ca 1000 timer

- Lisenskonstnader i DSS og departementene

Grovt estimert til 1 mill per år . Ved behov for skreddersøm av programvare vil det komme tilleggs-kostnader som ikke kan estimeres uten en spesifisering

Med hilsen

Ivar Gammelmo e.f.
direktør

Else Spilling
førstekonsulent